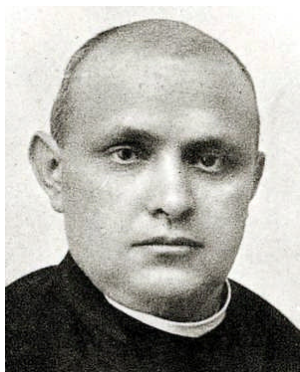

El pas per Benissa de Mossén Antoni M. Alcover.

Vicent Lluís Ibàñez i Rosselló
Farmacèutic

Mossén Antoni Maria Alcover i Sureda (Santa Cirga, Manacor, 1862 - Palma, 1932) fou un eclesiàstic mallorquí polifacètic (escriptor, lingüista, folklorista i dissenyador d'esglésies). Però pel que és més recordat, és per la seua tasca en favor del coneixement de les variants dialectals de la nostra llengua. Treball que quallà en dos obres fonamentals: *La flexió verbal en els dialectes catalans* i, sobretot, el *Diccionari català-valencià-balear*. En totes dos seguint el principi que “per fer el diccionari axí, es indispensable fer dues grans replegues: replegar tot el vocabulari vivent de totes les regions y comarques de la nostra llengua y tot el vocabulari de les generacion passades. El vocabulari vivent l'hem de recullir de les boques que'l parlen; el vocabulari de les generacions passades l'hem de recullir dels monument escrits qu'elles nos dexaren” (Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana, I, 135). És per això, que periòdicament, s'embarcava en “excursions filològiques” per tots estos territoris, per deixar constància d'esta llengua viva, ajudat també pels col·laboradors que anaren afegint-se-li i que li enviaven periòdicament noves dades.

Va ser en la segona “excursió filològica”, l'any 1902, quan passà per primera vegada pel nostre poble. Aplegà ací a les dotze de la nit, provinent de Benidorm, el 29 d'Abril. A l'endemà féu estudis sobre el llenguatge i discutí amb alguns sobre la “nostra llengua y regionalisme”. Segurament en este moment és quan es produiria l'anècdota que relataria anys més tard: “Una de las cosas que durant els dos mesos de recórrer el reyne de València me oprimien més el cor, era veure la falta absoluta d'amor la llengua pròpia que hi ha per allà. [...] A Benissa, prediant a un redol de gent dins la plassa l'amor a la llengua y la necessitat d'estudiarla, me sortí un castellà dient: - Pues yo hablaré siempre la lengua de Cervantes. - Farà vostè molt bé, vaig jo dir, perque es la seua; per axo metex nosaltres hem de parlar la nostra” (BDLC, II, 52-53). També sumà col·laboradors i corresponsals al seu projecte com Na Filomena Thous (professora d'instrucció pública), En Miquel Gandia (Prevere, Vicari), En Francesc Baydal (Pre. Beneficiat), En Jacinto Ribes (Pre. Vicari) i Rt. Fr. Juan Bta. Botet (franciscà).

A banda de la lingüística, en este viatge també anava prenent notes sobre les característiques principals de les esglésies dels pobles que anava visitant. Benissa no fou una excepció, deixant-nos estes notes fins ara inèdites (Quaderns VI-VII, 1902):

“El convent: Iglesia, barroca, magre.

Retaules: barrochs. Un plateresch, bo: capelleta buida; atich: Cristo a la Creu, St. Joan y Maria abax. Capella comunió: crever, cupula; retaule pseudo ogival. Els baxos enretjolats de València, bons. Plassa devant jardinet amb Via Crucis. Frontera: de mitjans; paret llisa, les dues vessants. Portal amb columna a rebranca y entaulament y capelleta dalt de Mare de Deu. Campanar a costat, bax, quadrat. Dalt porteria: matecans. Convent es el punt més alt.

Iglesia barroca, 4 trasts y absit de 5 cares.

Les voltes d'aresta, archs torals de mig punt, 5 claus a cada dau y 9 a l'absit.

Retaules: barrochs, alguns ben jugats. Un del Nazareno plateresch, bo.

Iglesia

Retaules: el major entre plateresch y grechromá, dorat, policromat. Socle: orde corintich, moltes columnes; Atich, pilastres y columnes acceptable. Retaule de la Mare de Deu del Roser, barroch, ben jugat; policromat. El de la Puríssima: barroch; blanch y daurat. El del Nom de Jesús: plateresch desfressat de barroch. Bancal: Mig: circumcisió, a costat dret; Anunciació; Visitació; Naxament; A l'esquerra: Sant Joan escrivint; Sant Joaquim y Santa Anna abrassats; Adoració Reis.

Compartiment central: capelleta.

Nom de Jesús: dal pujada Maria a los cels. Dreta: Figures que no's poden distingir.

Esquerra: Presentació a Temple, Fuita a Egipte.

Els altres barrochs: valen poch.

Capella comunió: cúpula; pedres de llum a qualque finestra.

Casulla vermella: Escapulari textit demunt tissú: devant Sant Jaume; Sant Juan Bta, y figura semblant a Pare Etern ab ma alta, ma dalt món y creu ab bandereta.

Bandera del Rosari. Té medalló al mig; dins garlanda Rosari, una Mare de Deu ab Jesús: texida, gastada amb part, bona bona. Derrera: Mare de Deu, Sant Pere, Sant Pau. Totes exes figures son d'una expressió molt energica, sobre tot les cares”

Devers les dotze de la nit, després d'un dia intens, prengué la diligència cap El Verger.

L'any 1918 es va produir la segona i última visita de Mossèn Antoni M. Alcover al nostre poble dins una nova “excursió filològica” pel Regne de València i la Catalunya Oriental. Procedent de Tàrbena, el 30 de Juny, aplegava a les dos a Benissa, deixant constància de la seua incomprensió, actual encara, pel traçat del tren: “No comprenc perque an aqueixa regió d'Alacant feren les estacions de la via-fèrria tan enfora dels pobles. [...] i Benissa prop d'una hora. Així resulta molt molestós anar an aqueys pobles” (BDLC, X, 176). Deixà les maletes a la fonda i es dirigí cap el Convent per trobar-se amb el franciscans, on no deixà mai de tenir col·laboradors, com el Rt. Fr. Jaume Sala, Fr. Eduard Faus i per damunt de tots Fr. Lluís Fullana “Pare Fullana”, qui pels seus treballs per la recuperació del valencià, mantingué sempre una relació molt estreta amb el nostre protagonista. Allí el reberen molt amigablement dos frares mallorquins, el P. Pere Antoni Fortesa (de sa Pobla) i el Germà Antoni Màs (de Maria), que li feren abandonar la fonda i li donaren una cel·la perquè descansara junt a ells. Ja instal·lat prengué contacte amb “el P. Guardià i llavò el P. Berard Lòpez i Atanasi Jordà, nadiu de Beniarrés, devers Cocentaina, entusiastes de l' Obra del Diccionari i de la restauració del valencià” (BDLC, X, 176). Després d'explicar-los el motiu de la seua visita estos li proporcionaren uns xiquets, del seminari segurament, per tal que fera els seus estudis sobre la conjugació verbal. Treball que li comportà tota la vesprada i bona part del matí del dia següent. A la vesprada “investim la fonètica i morfologia i prenc de tot això un bell esplet de notes, i alsam la sessió a les cinc. De cançons si que n'han sabudes poques aquella gent menuda just tres o quatre. En canvi han sabudes nou o deu rondalles” (BDLC, X, 177) Deixant de banda les qüestions més tècniques, que ja han sigut tractades en profunditat en els llibres *El parlar de Benissa* i *El parlar de la Marina Alta* de Vicent Beltran i Calvo, i lamentant que de moment no tinguem cap rastre

d'aquelles rondalles, sí que trobe interessant deixar una mostra del vocabulari, frases fetes i cançons que va anotar en el seu quadern aquell dia (Quadern II, 1918):

Lèxic: *baldovell/bandovell, pernet, astisores forroll, gatinyar-se, astorat, astorar, ascupiñar, un v[e]rs, home sobérk, fona, rebutjar, pedregar, ñas!, néw!, [ʒ]wia/euguia/augüia, malicsia, maliciós/-sa, dillúns - dimáts - dimécres - di[ʒw]s/di[dʒw]s - div[e]ndres - disápte - diwmen[dʒ]e, aka, benisser, ambu[e]rt, sinkes, esclafir, granera, mossen, [ʒ]inér - febrér - mars - abril - maig - [dʒ]uny - [dʒ]ori[ɔ]l - agóst - setémbre - octubre - novémbre - desémbre, pallola de moro, allotjat, llibrell, vertut, caüla, porcell, devallar, bafor, amanir, jas, cap d'egelesiástich, badivol, sí (portava al sí).*

Expressions: *fer arca, fer missa, aw fea ap[ɔ́]stes, fet de postes, allà d'allà a Bèrnia (muntanyí), visc a defora (an el camp no dins la població), no l'ha conquistada.*

Cançons:

- 1) *ia plou gotetes an [ɔ]w / awia a la pica i awia al pow! / ia pl[ɔ]w i plourà / Farem un replà / Repica el murter / Farem una txica com un garrofer! (Canten això els xics quan plou!)*
- 2) *io teian un conill roig / i ma mare no hu sabia. / Io li pegava calbots / per vórer si txillaria.*
- 3) *Io tenia una pesseta / i ma mare me la va pendre. / Io li vaig dir: Adiós pesseta, / quant mos tornarem a vewrer (vorer)?*
- 4) *Tinc una fam que m'asmaye / io'm minxaria un wagò / a la gent que va de dins / i al gefe de l'estació.*

També tingué temps per comentar amb els “entusiastes” frares els problemes que tenia amb “lo de la Secció Filològica, reprovant indignats l'actitut de mos companys de Secció”, ja que un llarg conflicte sobre l'enfoc de la normativa lingüística (si més o menys presència de les variant dialectals) li havia comportat l'expulsió de l'Institut d'Estudis Catalans. A més, “els Pares Franciscans de Benissa se llamenten de lo poc que la gent de per aquí estimen llur llengua, i consideren que ès perdre el temps predicar en català i que ès una aberració ensenyarhi el catecisme i dirhi les oracions com el Parenostre, Ave-Maria i demés. Jo els he dit que ab això lo millor és que aquell que nèstiga convençut, que envesteca, predicant sempre en valencià i ensenyanthi les oracions, i dirleshí sempre. Això ès lo pràctic i així se comencen les restauracions” (BDLC, X, 178).

El 2 de Juliol, el P. Berard , intentant que no s'enduguera una mala impressió, sense contar cap mentira, li assegurà “que ell i el altres Pares d'aqueix convent aprofiten totes les avinenteses per introduir lo valencià en la predicació”. Mossén Antoni Alcover reconegué, a l'igual que nosaltres després de 400 anys de presència a Benissa, que “els frares franciscans sempre son estats eminentment popular i defensors del bé del poble” (BDLC, X, 178). Després de totes estes paraules i d'acomiar-se, a l'una i mitja, abandonava Benissa direcció Oliva. Ja no tornaria més este, com molts el consideren, “apòstol de la llengua” al nostre poble. Si més no en vida, perquè el seu llegat sí ho faria en el *Diccionari català-valencià-balear* o *Alcover-Costa-Moll*, que descansa a la nostra biblioteca esperant a ser consultat per recordar-nos l'immens treball que hi hagué en la seua elaboració i la xicoteta empremta que allí hi ha del nostre poble.

Bibliografia:

Antoni M. Alcover – Institut d'Estudis Catalans (alcover.iec.cat)

Antoni M. Alcover i Sureda – Viquipèdia (ca.wikipedia.org/wiki/Antoni_Maria_Alcover_i_Sureda)